پژوهنده (مجله پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی)
سال بیستم، شماره ۵، پی‌درپی ۱۰۷، صفحات ۲۸۳ تا ۲۸۸
آذر و دی ۱۳۹۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۱۱/۲۵
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۱۰/۲۶

رابطه بین سبک‌های دلبستگی و ادراک محبت والدین با اضطراب امتحان در دانش‌آموزان تیزهوش

*پروانه کریمی[۱]، اسفندیار سپهوند[۲]، علی زکی‌یی[*۳]، فاطمه دهقان[۴]، امید محمدی[۵]*

۱. کارشناس ارشد روانشناسی، دانشگاه رازی کرمانشاه
۲. دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز
۳. دکتری روانشناسی، مرکز آموزش پزشکی جامعه نگر، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه
۴. کارشناس ارشد روانشناسی، دانشگاه رازی کرمانشاه
۵. کارشناس ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه رازی کرمانشاه

چکیده

سابقه و هدف: با توجه به اهمیت موضوع اضطراب امتحان در دانش‌آموزان تیزهوش، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه‌ی ادراک محبت والدین و سبک‌های دلبستگی با اضطراب امتحان انجام گرفت.

مواد و روش‌ها: برای انجام پژوهش، از بین تمام دانش آموزان مدارس تیزهوش شهر خرم آباد، یک نمونه به حجم ۳۰۰ نفر به روش تصادفی ساده انتخاب شد. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های اضطراب امتحان، ادراک محبت والدین و سبک‌های دلبستگی استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها نیز از آزمون های ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد بین سبک دلبستگی اضطرابی، سبک دلبستگی اجتنابی و ادراک محبت پدر با اضطراب امتحان در دانش آموزان تیزهوش دختر و پسر، رابطه‌ی معناداری وجود دارد. اما رابطه‌ی سبک دلبستگی ایمن و ادراک محبت مادر با اضطراب امتحان در دانش آموزان، معنادار نبود. در حالت کلی نیز نتایج نشان داد که سبک‌های دلبستگی و ادراک محبت والدین می‌توانند ۹ درصد تغییرات اضطراب امتحان را پیش‌بینی کنند و سبک دلبستگی اضطرابی و ادراک محبت پدر، توان پیش‌بینی اضطراب امتحان را دارند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج پژوهش می‌توان نتیجه گرفت اگر سبک دلبستگی فرد اجتنابی و اضطرابی باشد وی میزان بیشتری از اضطراب امتحان را تجربه خواهد کرد.

واژگان کلیدی: اضطراب امتحان، سبک دلبستگی، ادراک محبت والدین، دانش‌آموزان تیزهوش

لطفاً به این مقاله به صورت زیر استناد نمایید:

Karimi P, Sepahvand E, Zakiei A, Dehghan F, Mohamadi O. The relationship between attachment style and perception of parental affection with test anxiety in gifted students. Pejouhandeh 2015;20(5):283-288.

مقدمه

اضطراب امتحان شامل یک حالت هیجانی آمیخته با ترس و نگرانی درباره‌ی موقعیت‌هایی است که فرد با ارزیابی از عملکردش مواجه می‌شود، این موقعیت‌ها بیشتر در حوزه‌های تحصیلی است (۱). برخی از پژوهش‌ها تأیید کرده‌اند که اضطراب امتحان با عملکرد پایین در تکالیف مدرسه رابطه دارد (۵-۲).

بنابراین به نظر می‌رسد که پژوهش در مورد اضطراب امتحان یک نیاز اساسی است. آنچه که در این پژوهش مورد توجه بود، رابطه‌ی سبک‌های دلبستگی با اضطراب امتحان می‌باشد. عامل مهمی که درسال‌های اخیر توسط روانشناسان مورد توجه قرار گرفته و بر رفتار فرد تأثیر دارد، تجربه‌های اولیه‌ی زمان کودکی با والدین و یا نوع رابطه‌ی هیجانی کودک با والدین خویش است (۶). موضوعی که از آن با عنوان سبک دلبستگی یاد می‌شود. پژوهشگران دلبستگی را پیوند عاطفی بین کودک در حال رشد و مادر می‌دانند که از زمان تولد آغاز می‌شود اما تأثیر آن صرفاً محدود به دوران کودکی نبوده و همه‌ی دوره‌های زندگی، حتی زمان سالمندی را نیز شامل می‌شود

*نویسنده مسؤول مکاتبات: دکتر علی زکی‌یی؛ کرمانشاه، شهرک آبادانی و مسکن، بلوار گلها، مرکز پزشکی جامعه نگر، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه؛ تلفن: ۸۲۸۸۴۵۵۸ (۰۲۱)، نمابر: ۸۲۸۸۴۵۵۵ (۰۲۱)؛ پست الکترونیک: zakieiali@yahoo.com

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-09-16]

(۷). هر گروه از والدین بنا بر نوع شخصیت و ویژگی‌های روانی که دارند، با کودکان خود به شکلی متفاوت از دیگران رفتار می‌کنند و این تنوع در روش‌های تربیتی و رفتاری والدین، سبب شکل‌گیری سه سبک دلبستگی شامل ایمن، نا ایمن اجتنابی و نا ایمن وسواگر می‌شوند (۸). در این جا می‌توان ادعا کرد که رابطه‌ی مراقب -کودک، مهم‌ترین اصلی است که در رشد شخصیت انسان مورد تأکید روانشناسان است (۹). بنا به اعتقاد بالبی (۱۹۶۹) بسیاری از انواع روان‌آزردگی‌ها و اختلالات شخصیت، نتیجه‌ی محرومیت کودک از مراقبت‌های مادر یا عدم ثبات در روابط کودک با وی است (۱۱،۱۰). بسیاری از پژوهش‌ها نیز تأیید کرده‌اند که بین سبک‌های دلبستگی و اختلال‌های روانی، رابطه وجود دارد (۱۵-۱۲). برخی از پژوهش‌ها به رابطه‌ی مثبت بین سبک دلبستگی اضطرابی با اضطراب اجتماعی اشاره کرده‌اند (۱۶). رابطه‌ی مثبت سبک دلبستگی دوسوگرا با اضطراب امتحان نیز در برخی از پژوهش‌ها مورد تأیید قرار گرفته است (۱۷).

پیوند (bonding) به عنوان مجموعه‌ای از رفتارهای تعاملی بین مراقب و کودک مطرح شده که در خدمت کنش (function) کلی آموزش، کاهش تنیدگی، افزایش ایمنی (safety) و تسهیل بقای فرد قرار دارد (۱۸). اهمیت راهبردهای مراقبتی والد-کودک در تحول شخصیت افراد، انکارناپذیرند و سهم آنها حتی فراتر از سهم ژنتیک در نظر گرفته شده است (۱۹). در واقع پیوند عاطفی، از طریق ایجاد ظرفیت عاطفی پایدار با افراد مهم زندگی، به خصوص والدین، شکل می‌گیرد. بالبی با تأکید بر اهمیت ارتباط مادر و کودک، معتقد است آنچه برای سلامت روانی کودک ضروری است، تجربه‌ی یک ارتباط گرم، صمیمی و مدام با مادر است و بسیاری از مشکلات کودک از محرومیت مراقبت مادرانه و یا عدم ثبات رابطه‌ی کودک با چهره‌ی دلبستگی ناشی می‌شود. حال، این‌که کودک چگونه این پیوند و تعامل را درک و ارزیابی می‌کند، خود یک مسأله‌ی جداست؛ یعنی درک کودک از محبتی که از سوی والدین ابراز می‌شود به عنوان یک سازه‌ی شناختی می‌تواند رفتار شخص را در چالش‌های زندگی تحت تأثیر قرار دهد.

اما آنچه برای پژوهشگرانِ پژوهش حاضر جای سؤال داشت نحوه ارتباط سبک‌های دلبستگی و ادراک محبت والدین با اضطراب امتحان بود. با توجه به اینکه سبک‌های دلبستگی از ابتدای تولد شکل گرفته‌اند و تغییر آن کار مشکلی است، پژوهشگران به دنبال بررسی رابطه‌ی سبک‌های دلبستگی و اضطراب امتحان بودند، که با توجه به مبانی نظری و پژوهش‌های پیشین، به نظر می‌رسید که باید متغیر ادراک محبت والدین را مورد بررسی قرار داد، زیرا اضطراب امتحان می‌تواند به عنوان یک هیجان مطرح باشد. همچنین با توجه به اینکه دانش‌آموزان تیزهوش دارای شرایط خاصی هستند و از سرمایه‌های کشور می‌باشند، باید توجه بیشتری به مقوله‌ی اضطراب امتحان در آنان داشت. بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه‌ی سبک‌های دلبستگی و ادراک محبت والدین با اضطراب امتحان در دانش‌آموزان تیزهوش انجام گرفت.

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نوع توصیفی- همبستگی بود. برای انجام پژوهش، از بین تمام دانش‌آموزان مدارس تیزهوش شهر خرم‌آباد که شامل دو مدرسه می‌شود، یک نمونه به حجم ۳۰۰ نفر به روش تصادفی ساده انتخاب شد. این نمونه شامل ۱۵۲ دختر و ۱۴۸ پسر بود که میانگین سنی آنان ۰/۷۷±۱۶/۳۰ بود. بر اساس جدول مورگان، حجم نمونه ۳۰۰ نفر تعیین شد، اما با توجه به احتمال ریزش و مخدوش بودن پرسشنامه‌ها، تعداد ۳۲۵ نفر به عنوان نمونه انتخاب گردید. پس از آن برای افراد نمونه، اهداف پژوهش توضیح داده شد و دانش‌آموزان پس از اعلام رضایت، اقدام به پاسخگویی به سؤال‌ها کردند. پاسخگویی به شکل انفرادی و در حضور پرسشگر بود. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، تحلیل برای ۳۰۰ نفر انجام گرفت. تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون با نرم‌افزارهای SPSS نسخه‌ی ۲۱ انجام گرفت.

ابزار پژوهش. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های زیر استفاده شد:

۱- پرسشنامه‌ی سبک‌های دلبستگی. این آزمون که توسط Hazan و Shavr (۱۹۸۷) ساخته شد، یک ابزار خودگزارش‌دهی است که بر مبنای سبک‌های دلبستگی سه‌گانه‌ی اینزورث (Enthworth) شامل ایمن، اجتنابی، دوسوگرا و با این فرض که می‌توان در روابط بزرگسالان نیز سبک‌های مشابه سبک‌های دلبستگی کودکان یافت، طراحی شده است (۲۰). این مقیاس شامل توصیف‌هایی در زمینه‌ی احساسات فرد درباره‌ی ادراک او از روابط خود با افراد مهم زندگی فعلی وی می‌باشد. طاهری (۱۳۸۸) روایی این پرسشنامه را به وسیله‌ی همسانی درونی سبک‌های دلبستگی، ۰/۵۵ تا ۰/۷۴ به‌دست آورد و پایایی آن را با استفاده از روش بازآزمایی در دلبستگی ایمن (r=۰/۸۴) و در دلبستگی نا ایمن دوسوگرا و اجتنابی (r=۰/۷۸) گزارش کرده است (۲۱). در

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-09-16]

این پژوهش، آلفای کرونباخ پرسشنامه محاسبه و ۰/۷۳ به دست آمد.

۲- پرسشنامه‌ی اضطراب امتحان ساراسون (TAQ). این پرسشنامه را که ساراسون (۱۹۸۴) برای سنجش اضطراب امتحان طراحی کرده است شامل ۲۵ گویه است. آزمودنی باید به هر ماده به صورت درست یا غلط پاسخ دهد؛ به این ترتیب می‌توان براساس یک شیوه‌ی خودگزارش‌دهی به حالت‌های روانی و تجربه‌های فیزیولوژیک فرد در جریان امتحان، قبل و بعد از آن دست یافت. انتخاب گزینه‌ی درست، نشان‌دهنده‌ی اضطراب است و نمره‌ی ۱ به آن تعلق می‌گیرد، در حالی که گزینه‌ی نادرست در مورد هر عبارت به معنی نداشتن اضطراب بوده و نمره‌ی صفر به آن تعلق خواهد گرفت. یزدانی در سال ۱۳۹۱ در پژوهش خود، ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه را ۰/۸۸ و همسانی درونی را ۰/۹۵ و روایی معیار آن را ۰/۷۲ گزارش کرده است (۲۲). در پژوهش آقاجانی و همکاران (۱۳۹۳) نیز ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه، ۰/۷۷ و همسانی آن ۰/۷۱ گزارش شده است (۲۳). در پژوهش حاضر نیز آلفای کرونباخ پرسشنامه بررسی و مقدار آن ۰/۷۰ به دست آمد.

۳- پرسشنامه‌ی ادراک محبت والدین. پرسشنامه‌ی ادراک محبت پدر و مادر در سال ۱۳۹۳ در مؤسسه‌ی روان‌پویش توسط زکی‌یی ساخته شد. گویه‌های این پرسشنامه، ۲۲ سؤال بود که برای بررسی روایی و اعتبار آن در یک نمونه‌ی ۳۰۰ نفری از دانش‌آموزان شهر خرم آباد، به اجرا درآمد. نتایج نشان داد که برای کل پرسشنامه، آلفای کرونباخ ۰/۹۰ می‌باشد. اما پس از حذف سه سؤال ۱، ۵ و ۱۶ که فاقد بار عاملی لازم بودند، آلفای کرونباخ به ۰/۹۲ رسید. برای خرده مقیاس ادراک محبت پدر، آلفای کرونباخ ۰/۸۹ و برای ادراک محبت مادر آلفای کرونباخ ۰/۹۰ به دست آمد. این پرسشنامه، دو خرده مقیاس ادراک محبت پدر و ادراک محبت مادر را می‌سنجد و نمره‌ی بالا به معنی درک بیشتر از محبت والدین است. در نهایت، تعداد گویه‌های پرسشنامه به ۱۹ مورد رسید که برای خرده مقیاس ادراک محبت پدر، گویه‌های ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ و ۹ تعلق دارد و سایر گویه‌ها برای سنجش ادراک محبت مادر است. نمره‌گذاری پرسشنامه براساس طیف لیکرت (کاملاً مخالفم =۱ و کاملاً موافقم =۵) می‌باشد (۲۴).

یافته‌ها

در جدول ۱، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش آمده است. در جدول ۲ نیز ضرایب همبستگی بین ادراک محبت والدین و سبک‌های دلبستگی با اضطراب امتحان آمده است.

جدول ۱. میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش به تفکیک جنسیت.

متغیرهای پژوهش	دانش‌آموزان دختر		دانش‌آموزان پسر		کل نمونه	
	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
اضطراب امتحان	۱۱/۹۵	۴/۶۸	۱۰/۳۱	۴/۳۵	۱۱/۱۴	۴/۵۸
سبک دلبستگی ایمن	۱۴/۷۹	۴/۲۱	۱۶/۰۵	۴/۵۳	۱۵/۴۱	۴/۴۱
سبک دلبستگی اجتنابی	۹/۱۰	۴/۵۷	۱۰/۳۴	۴/۸۸	۱۰/۱۶	۴/۷۲
سبک دلبستگی اضطرابی	۱۳/۹۱	۵/۳۴	۱۵/۶۸	۵/۱۷	۱۴/۷۸	۵/۳۲
ادراک محبت پدر	۳۴/۶۲	۵/۶۹	۳۸/۵۸	۶/۸۹	۳۶/۴	۷/۳۱
ادراک محبت مادر	۴۱/۵۷	۶/۵۴	۴۰/۴۸	۷/۵۸	۴۱/۰۵	۷/۸۳
ادراک محبت کل	۷۶/۱۹	۱۲/۵۶	۷۹/۰۶	۱۳/۳۳	۷۷/۴۵	۱۳/۵۵

جدول ۲. ضرایب همبستگی بین ادراک محبت والدین و سبک‌های دلبستگی با اضطراب امتحان.

		دانش‌آموزان دختر		دانش‌آموزان پسر		کل نمونه	
		همبستگی	معناداری	همبستگی	معناداری	همبستگی	معناداری
سبک‌های دلبستگی	سبک دلبستگی ایمن	-۰/۱۱	۰/۱۷	۰/۰۹۲	۰/۲۶	-۰/۰۳۷	۰/۵۲
	سبک دلبستگی اجتنابی	۰/۲۲	۰/۰۰۶	۰/۱۳	۰/۱۶	۰/۱۷	۰/۰۰۴
	سبک دلبستگی اضطرابی	۰/۳۳	۰/۰۰۰	۰/۲۸	۰/۰۰۱	۰/۲۷	۰/۰۰۱
ادراک محبت والدین	ادراک محبت پدر	-۰/۱۸	۰/۰۲۹	-۰/۱۷	۰/۰۳۸	-۰/۱۵	۰/۰۰۷
	ادراک محبت مادر	-۰/۱۴	۰/۰۸۷	-۰/۱۱	۰/۱۷	-۰/۱۰	۰/۰۷۳
	نمره کل	-۰/۱۹	۰/۰۲۰	-۰/۱۵	۰/۰۷۲	-۰/۱۴	۰/۰۱۳

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-09-16]

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که بین سبک دلبستگی ایمن، ادراک محبت مادر و اضطراب امتحان، ضریب همبستگی معناداری وجود ندارد، اما بین سبک دلبستگی اجتنابی و اضطراب امتحان ضریب همبستگی ۰/۱۷ که در سطح P<۰/۰۰۴ معنادار می‌باشد و بین سبک دلبستگی اضطرابی و اضطراب امتحان ضریب همبستگی ۰/۲۷ که در سطح P<۰/۰۰۱ معنادار می‌باشد. همچنین بین ادراک محبت پدر و اضطراب امتحان، ضریب همبستگی ۰/۱۵- وجود دارد که در سطح P<۰/۰۰۷ معنادار است.

جدول ۳. نتایج تحلیل رگرسیون همزمان برای پیش‌بینی اضطراب امتحان براساس ادراک محبت والدین و سبک‌های دلبستگی را نشان می‌دهد.

متغیر ملاک	جنس	R	R^2	F	متغیرپیش بین	B	Std		t	P
اضطراب امتحان	دختر	۰/۳۷	۰/۱۴	۸	سبک دلبستگی اجتنابی	۰/۱۳	۰/۰۸۲	۰/۱۳	۱/۵۹	۰/۱۱
					سبک دلبستگی اضطرابی	۰/۲۴	۰/۰۷	۰/۲۸	۳/۴۶	۰/۰۰۱
					ادراک محبت پدر	۰/۰۶۵	۰/۰۴۷	-۰/۱۰	-۱/۳۶	۰/۱۷
	پسر	۰/۳۲	۰/۱۰	۸/۲۵	سبک دلبستگی اضطرابی	۰/۲۳	/۰۶۶	۰/۲۷	۳/۴۳	۰/۰۰۱
					ادراک محبت پدر	-۰/۰۹۸	۰/۰۵۰	-۰/۱۵	-۱/۹۴	۰/۰۵۳
	کل	۰/۳۰	۰/۰۹	۹/۷۸	سبک دلبستگی اجتنابی	۰/۰۶۳	۰/۰۵۸	۰/۰۶۵	۱/۰۸	۰/۲۸
					سبک دلبستگی اضطرابی	۰/۲۰	۰/۰۵۲	۰/۲۳	۳/۷۷	۰/۰۰۱
					ادراک محبت پدر	-۰/۰۷۲	۰/۰۳۵	-۰/۱۲	-۲/۰۵	۰/۰۴۱

R: همبستگی چندگانه، R^2: ضریب تعیین، F: آماره فیشر، B: ضریب غیر استاندارد، Std: خطای استاندارد برآورد، t: آماره برای بررسی معناداری، P: سطح معناداری.

ضرایب رگرسیونی متغیرهای پیش‌بین نشان می‌دهند که سبک دلبستگی اضطرابی با β=۰/۲۸ و t=۳/۴۶ و ادراک محبت پدر با β=-۰/۱۰ و t=-۱/۳۶ می‌توانند اضطراب امتحان را در دختران پیش‌بینی کنند. همچنین سبک دلبستگی اضطرابی با β=۰/۲۷ و t=۳/۴۳ و ادراک محبت پدر با β=-۰/۱۵ و t=-۱/۹۴، توان پیش‌بینی اضطراب امتحان را در پسران دارند. در حالت کلی نیز نتایج نشان می‌دهد که سبک‌های دلبستگی و ادراک محبت والدین می‌توانند ۹ درصد تغییرات اضطراب امتحان را پیش‌بینی کنند و سبک دلبستگی اضطرابی با بتای ۰/۲۳ و ادراک محبت پدر با بتای ۰/۱۲- توان پیش‌بینی اضطراب امتحان را دارند.

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه‌ی سبک‌های دلبستگی و ادراک محبت والدین و اضطراب امتحان انجام گرفت. نتایج پژوهش نشان داد که بین سبک دلبستگی اضطرابی و اجتنابی با اضطراب امتحان، رابطه‌ی مثبت وجود دارد. این بدان معنی است که اگر سبک دلبستگی فردی اضطرابی یا اجتنابی باشد، وی میزان بیشتری از اضطراب امتحان را تجربه خواهد کرد. نتایج پژوهش نشان داد که بین سبک دلبستگی ایمن و اضطراب امتحان، رابطه وجود ندارد. نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های پیشین همخوان است (۱۷-۱۲). همچنین به نوعی تأییدکننده‌ی نظریه‌ی باولبی (۱۰) می‌باشد.

در بخش دیگر، نتایج پژوهش نشان داد که بین ادراک محبت پدر با اضطراب امتحان، رابطه‌ی منفی وجود دارد، یعنی هرچه میزان ادراک محبت پدر بیشتر باشد، فرد، اضطراب امتحان کمتری را خواهد داشت و برعکس، هرچه ادراک محبت پدر کمتر باشد اضطراب امتحان فرد بیشتر خواهد بود. بنابراین، ادراک محبت پدر، توان پیش‌بینی اضطراب امتحان را دارد. این نتایج با یافته‌های اسدی و همکاران و مرادیان و همکاران همسو می‌باشد (۲۶،۲۵).

برای تبیین نتایج می‌توان گفت که نبود تعامل مناسب بین کودک و مادر و محرومیت عاطفی و هیجانی در دوران کودکی که سبب شکل‌گیری سبک دلبستگی نا ایمن می‌گردد، موجب می‌شود که فرد در سن نوجوانی، احساس نبود تکیه‌گاهی که نیازهای مراقبتی و رشدی او را برعهده گرفته، داشته باشد. این نوجوان، والدین را کم‌اعتماد می‌داند و فاصله‌ی زیادی بین آنان وجود دارد. در چنین شرایطی نبود همدلی در موقعیت‌های استرس‌زا مثل امتحان نیز کاملاً ملموس است. به عبارت دیگر، فرد در این شرایط احساس می‌کند پناهگاه امن روانی ندارد که به وی تکیه کند، بنابراین احساس اضطراب بیشتری خواهد داشت. اضطراب، پیامد روانشناختی سبک‌های دلبستگی ناایمن در شرایط تنش‌زا می‌باشد. در مقابل، آرامش روانی، پیامد روانشناختی سبک دلبستگی ایمن در چنین شرایطی است. نوجوانان، با دلبستگی ایمن در روابط خانوادگی، احساس امنیت می‌کنند و می‌دانند که والدین از آنها مراقبت و حمایت خواهد نمود و هنگامی که از پیشرفت اندک آنها اظهار

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-09-16]

رضایتمندی می‌نماید، نوجوان سازگارتر شده و تلاش برای یادگیری و سازگاری با دنیای خارج، بیشتر خواهد شد.

با توجه به اینکه معمولاً در پژوهش‌های همواره تأکید اصلی بر رابطه‌ی مادر-کودک و ادراک محبت مادر است و بررسی‌های اندکی در مورد نقش پدران در این فرایند صورت گرفته است. هرچند یافته‌ها نشان‌دهنده‌ی نقش مهم پدر در سلامت روانی نوجوانان است، ولی شناخت مکانیسم‌های زیربنایی این تأثیرگذاری، نیاز به بررسی‌های بیشتری دارد. معمولاً نوجوانان در زمان اظهار هیجان‌های منفی خود، کمتر نگران محافظت از احساس‌های پدرانشان هستند، شاید به این دلیل که پدران را در مقابل این رفتار صبورتر می‌بینند. محتوا و سبک نصیحت کردن پدران، بیشتر کفایت اجتماعی فرزندان را در نظر می‌گیرد. به طور کلی، نتایج نشان داد که هر چند مادران در دوران نوجوانی، همانند دوران کودکی، نقش بسیار مهمی در سلامت روان فرزندان خود دارند، ولی نمی‌توان نقش پدران را به آسانی نادیده گرفت. شاید رابطه‌ی نامناسب با مادر موجب افسردگی و اضطراب در نوجوانان شود، ولی وقتی پدران حضور کمی در روابط عاطفی خانواده پیدا می‌کند، نقش خود را تنها در تأمین مایحتاج فرزندان می‌بینند و معمولاً به طور غیرمستقیم با فرزندان خود، اغلب به واسطه‌ی مادران، رابطه دارند، پیامد آن می‌تواند دوری هرچه بیشتر نوجوان از پدر باشد. هنگامی که والدین به وضعیت تحصیلی فرزندانشان، واکنش تند و شدید نشان می‌دهند، میزان اضطراب امتحان در فرزندان افزایش می‌یابد. از مجموع یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که اضطراب امتحان یک هیجان مؤثر بر عملکرد فرد، به‌ویژه دانش‌آموزان می‌باشد که عوامل فردی-اجتماعی و خانوادگی در پدید آمدن آن دخالت دارد.

ادراک محبت والدین، یک سازه‌ی شناختی است که به درک کودک از رفتارهای محبت‌آمیز والدین اشاره دارد. به عبارت دیگر، در این سازه میزان و چگونگی درک محبت از سوی کودک مورد توجه است. ممکن است برخی افراد محبت والدین را متفاوت ارزیابی و درک کنند؛ هرچه میزان این درک بهتر و مناسب‌تر باشد، کودک توان آن را دارد که برچالش‌های زندگی مثل اضطراب امتحان غلبه کند، یعنی می‌تواند درک کند که پدر و مادر وی در زندگی چگونه تکیه‌گاه وی هستند و او چقدر برای آنان اهمیت دارد. این احساسِ پشت‌گرمی که شخص درک می‌کند، می‌تواند توان غلبه بر اضطراب امتحان را امکان‌پذیر کند.

با توجه به اینکه این پژوهش در بین دانش‌آموزان تیزهوش انجام گرفت و این دانش‌آموزان دارای شرایط خاصی هستند و از سرمایه‌های کشور می‌باشند، باید توجه بیشتری به مقوله‌ی اضطراب امتحان در آنان داشت. مسؤولین و مشاوران مدارس باید نقش سبک دلبستگی و محبت والدین را در دانش‌آموزان، مورد توجه قرار دهند. با توجه به اینکه پژوهش در یک شهر خاص و در دانش‌آموزان تیزهوش انجام گرفت، می‌بایست در تعمیم نتایج به دانش‌آموزان مدارس عادی و سایر جوامع، با احتیاط برخورد کرد. اما پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی در دانش‌آموزان عادی نیز انجام گیرد که امکان مقایسه فراهم گردد.

REFERENCES

1. Brown LA, Forman EM, Herbert JD, Hoffman KL, Yuen EK, Goetter EM. A randomized controlled trial of acceptance-based behavior therapy and cognitive therapy for test anxiety: A pilot study. Behav Modif 2011;35(1):31–53.

2. Ackerman PL, &Heggestad ED. Intelligence, personality, and interests: Evidence for overlapping traits. Psychol Bull 1997;121:219–45.

3. Hembree R. Correlates, causes, effects, and treatment of test anxiety. Rev Educ Res1988;58:47–77.

4. Seipp B. Anxiety and academic performance: A meta-analysis of findings. Anxiety Res1991;4:27–41.

5. Javanbakht N, Hadian M. The effects of test anxiety on learners' reading test performance. Proced Soc Behav Sci 2014;98:775–83.

6. Bayrami M, Fahimi S, Akbari E, Amiri Pichakolaei A. Predicting marital satisfaction on the basis of attachment styles and differentiation components. J Fundam Ment Health 2012;14(1):64–77. (Full Text in Persian)

7. Shaker A, Fathi-Ashtiani A, Mahdavian A. The relationship of attachment styles and mental health with marital adjustment in couples. J Behav Sci 2011;5(2):179–84. (Full Text in Persian)

8. Bowlby J. Attachment and loss. Vol 1. 1st ed. London: Basic Books; 1969. p. 128.

9. Yaghubi R, Azad-fallah P, Tabatabaee SK. The relationshipe between approach/avoidence systems and attachment styles. J Behav Sci 2014;7(4):289–95. (Full Text in Persian)

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-09-16]

10. True MM, Pisani L, Oumar F. Infant-mother attachment among the Dogon of Mali. Child Dev 2001;72(5):1451–66. Cornell T, Hamrin V. clinical interventions for children with attachment problems. J Child Adolesc Psychiatr Nurs 2008;21(1):35–47.

12. Jahanbakhsh M, Amiri S, Molavi H, Bahadori MH. Girl with attachment problems related to maternal attachment. Iran J Psychiatry Clin Psychol 2010;3(7):24–15. (Full Text in Persian)

13. Mickelson KD, Kessler RC, Shaver PR. Adult attachment in a nationally representative sample. J Pers Soc Psychol 1997;73:1092–106.

14. Fonagy P, Leigh T, Steele M, Steele H, Kennedy R, Mattoon G, *et al*. The relation of attachment status, psychiatric classification, and response to psychotherapy. J Consult Clin Psychol 1996;64:22–31.

15. Burge D, Hammen C, Davila J, Daley SE, Paley B, Lindberg N, *et al*. The relationship between attachment cognitions and psychological adjustment in late adolescent women. Dev Psychopathol 1997;9:151–67.

16. Öztürk A, Mutlu T. The relationship between attachment style, subjective well-being, happiness and social anxiety among university students'. Proced Soc Behav Sci 2010;9:1772–6.

17. Ghahvehchi F, Fathi-Ashtiani A, Azadfallah. The relationship between meta cognitive beliefs and students' test anxiety coping styles, given the role of ambivalent attachment. Res Ment Health 2012;6(2):10–8. (Full Text in Persian)

18. Bowlby J. Attachment and loss: Separation, anxiety and anger. New York: Basic Book; 1973.

19. Baker C, Hoerger M. Parental chihdreaing strategies influence self-regulation, sociomational adjustment, and psychopathology in early adulthood: Evidence from a retrospective cohort study. Pers Individ Differ 2012;2(7):800–5.

20. Bayrami M, Mohammadpour V, Gholamzade M, Esmaili B. Comparison of happiness and willingness to communicate in attachment styles in university students. J Behav Sci 2012;6(2):105–9. (Full Text in Persian)

21. Taheri M. The relationship between maternal attachment styles and social maturity of secondry school boy students mentally retarded city Shiraz. Hakim Med J 2009;13(2):37–29. (Full Text in Persian)

22. Yazdani F. Test anxiety and educational performance in nurse girl's students. Ofogh 2012;1(1):47–58. (Full Text in Persian)

23. Aghajani T, Shoghi B, Naimi S. Analysis of structural relationships of self-differentiation training with test anxiety and self-efficacy beliefs. Knowl Res Appl Psychol 2014;15(1):34–43. (Full Text in Persian)

24. Karami J, Zakei A, Seedi M. Evaluation of family. 2014. (In print).

25. Asadi F, Hasanzadeh M, Motadaen M. The relationship between parenting styles and self-esteem and anxiety in adolescents in school. 6th International Congress on Child and Adolescent Psychiatry. Tabriz University of Medical Sciences; 2013.

26. Moradian J, Alipour S, Shehni Yailagh M. The causal relationship between parenting styles and academic performance mediated by the role of academic sehf-efficacy and achievement motivation in the students. Fam Psychol 2014;1:63–74. (Full Text in Persian)

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-09-16]